

Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ, ΤΑ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ (Μάρτιος 2007)

Συγγραφέας: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η δημιουργία των πόλεων και γενικότερα των οικισμών της χώρας γινόταν με το ν.δ. της 17-7-1923 «περί σχεδίων πόλεων», το οποίο θεωρούνταν από τις προοδευτικότερες νομοθεσίες της εποχής του. Το πολεοδομικό αυτό καθεστώς ευνοούσε τη δημιουργία της γειτονιάς και το μη χωρισμό της κατοικίας από την εργασία και την αναψυχή.

Η τότε ΕΡΕ, και στη συνέχεια Νέα Δημοκρατία, παρενέβαινε ως κυβέρνηση στο χώρο με το ν.δ. αυτό, το οποίο αποτελούσε το αποκλειστικό και ισχύον πολεοδομικό καθεστώς. Με τις ατυχείς παρεμβάσεις της όμως, το πολεοδομικό αυτό καθεστώς έτυχε κακής εφαρμογής και ερμηνείας, με συνέπεια την παραμόρφωση των διατάξεών του και τη δημιουργία οικισμών που δεν βρίσκονται σε ισορροπία με το περιβάλλον και που είναι ακατάλληλοι για τις σημερινές απαιτήσεις διαβίωσης των πολιτών.

Μία από τις σημαντικότερες παραμορφώσεις μάλιστα σχετικά με το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας έγινε τη δεκαετία του 1950, από τον τότε Υπουργό Δημοσίων Έργων και μετέπειτα Πρωθυπουργό της χώρας Κ. Καραμανλή: χωρισμός της πόλης σε τομείς και καθορισμός, ανάλογα με τον τομέα, υψηλών συντελεστών δόμησης και αριθμού ορόφων, με συνέπεια, σε συνδυασμό και με το σύστημα της αντιπαροχής, η περιοχή του σημερινού Δήμου Αθηναίων να πυκνοδομηθεί υπερβολικά και να χαθεί η γειτονιά. Κατά το στρεβλό αυτό πρότυπο αναπτύχθηκαν στη συνέχεια οι περισσότερες πόλεις της χώρας. Την ίδια τύχη είχαν και τα προάστια της Αθήνας (Ν. Σμύρνη, Χαλάνδρι, Αγ. Παρασκευή κ.λπ.) που πολυκατοικιοποιήθηκαν με τον α.ν. του 1968.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1970, η τότε κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας επιχείρησε με το ν. 947/1979 να «εκσυγχρονίσει» το πολεοδομικό καθεστώς, αντικαθιστώντας την πόλη των πολλαπλών χρήσεων (πολυλειτουργικότητα) με την οικιστική περιοχή των αυστηρά κατηγοριοποιημένων χρήσεων γης (μονολειτουργικότητα). Ο νόμος αυτός, της ζωνοποίησης των περιοχών ανάλογα με

τη λειτουργία τους, βασισμένος στις εντελώς ξεπερασμένες αρχές της Χάρτας των Αθηνών του 1933, ευτυχώς δεν εφαρμόστηκε.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προσπάθησε αρχικά (με τον Α. Τρίτση) να επαναφέρει την πολυλειτουργική πόλη (μικτές χρήσης γης), πλην όμως οι μετέπειτα Υπουργοί ΠΕΧΩΔΕ συνέχισαν την εφαρμογή των οικιστικών περιοχών με τον αυστηρό χωρισμό των χρήσεων γης. Το ΠΑΣΟΚ όμως έχει να παρουσιάσει σημαντικό έργο, έστω και με την ξεπερασμένη σήμερα αντίληψη της κατηγοριοποίησης των χρήσεων γης, καθ' όσον μπόρεσε με το ν. 1337/1983 να νομιμοποιήσει συλλογικά περιοχές αυθαιρέτων και να εντάξει αρκετές περιοχές στο σχέδιο πόλεως. Με το θεσμό της εισφοράς σε γη εξασφαλίστηκαν ορισμένοι κοινόχρηστοι χώροι, πλην όμως στις περισσότερες περιπτώσεις το ισοζύγιο ήταν ελλειμματικό. Η εισφορά σε χρήμα ουδείς γνωρίζει αν χρησιμοποιήθηκε για την εκτέλεση έργων υποδομής, όπως ορίζει ο νόμος. Μάλλον, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα χρηματικά αυτά ποσά κάλυψαν λειτουργικά έξοδα των δήμων. Ο σημαντικός νόμος 2508/1997 για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, που αποτελεί το αναπτυξιακό-χωρικό πλαίσιο οργάνωσης, ολόκληρης της περιοχής του δήμου (και όχι μόνο των προς πολεοδόμηση περιοχών), έχει εφαρμοστεί, μέχρι σήμερα, σε λίγες περιπτώσεις με μεγάλη ευθύνη της πολιτείας.

Σε πολεοδομικό επίπεδο χρειάζεται σήμερα αναμόρφωση ολόκληρου του θεσμικού πλαισίου προκειμένου:

1. Οι εντάξεις και επεκτάσεις των οικισμών να γίνονται με φειδώ, αφού προηγουμένως έχουν εξασφαλιστεί τα έργα υποδομής, δηλαδή να θεσμοθετηθεί το πιστοποιητικό πολεοδόμησης της περιοχής.

2. Να δοθεί προτεραιότητα στις ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις, για τις οποίες προβλέπονται ειδικά κονδύλια στο Δ' ΚΠΣ και να ενισχυθούν οι κοινόχρηστοι χώροι των πόλεων, των οποίων η αναλογία σε σχέση με τους οικοδομήσιμους χώρους βρίσκεται πολύ κάτω από τα διεθνή πρότυπα σχετικά με τη δημιουργία περιβάλλοντος για άνετη και δημιουργική διαβίωση των κατοίκων. Ακόμη, να αποζημιωθούν ή να αποδεσμευθούν οι προβλεπόμενοι από σχέδιο ως κοινόχρηστοι, ιδιωτικοί χώροι, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Συντάγματος και το Πρώτο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ.

3. Στη σημερινή πόλη να δοθεί έμφαση στον ανθρωποκεντρικό (και όχι μόνο στο

φυσιοκρατικό) χαρακτήρα της. Χρειαζόμαστε πόλεις όχι μόνο με καλό φυσικό περιβάλλον, αλλά και με εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών τους (απασχόληση, καταπολέμηση ανεργίας, κοινωνικός αποκλεισμός κ.λπ.).

4. Να καταργηθεί ή να αναμορφωθεί το π.δ. του 1987, με το οποίο κατηγοριοποιούνται αυστηρά οι χρήσεις γης, και να αντικατασταθεί η οικιστική περιοχή (μονολειτουργική) από την πόλη των πολλαπλών χρήσεων, στις οποίες η διαβίωση, η εργασία και η διασκέδαση βρίσκονται στην ίδια περιοχή, προκειμένου να περιοριστούν οι άσκοπες μετακινήσεις των πολιτών και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις επανάκτησης της γειτονιάς.

5. Σε επίπεδο γειτονιάς να θεσμοθετηθεί η ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, δηλαδή συμμετοχή με εξουσία και όχι για νομιμοποίηση των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί. Αυτό απαιτεί, άλλωστε, η συμμετοχική δημοκρατία, που αντιπαραβάλλεται με την τηλεοπτική δημοκρατία που δημιουργεί τον «τηλεβλάκα» πολίτη.

6. Να τροποποιηθούν τα σχετικά άρθρα του Συντάγματος (24, 43-44 και 102) προκειμένου το κράτος να αποκεντρωθεί πραγματικά (όχι αποσυγκέντρωση) σε σχέση με τις πολεοδομικές αρμοδιότητες, οι οποίες σήμερα έχουν μεταφερθεί όλες στην κεντρική εξουσία.

Οι πιο πάνω ενδεικτικές προτάσεις να πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο από τη Νέα Δημοκρατία όσο και από το ΠΑΣΟΚ που επαγγέλλονται, αντίστοιχα, την «επανάδρυση» του κράτους και τη «δίκαιη κοινωνία». Η βιώσιμη πόλη θέλει και βιώσιμους πολιτικούς, δηλαδή πολιτικούς νέους, με φρέσκιες ιδέες και οράματα. Διαφορετικά, θα συνεχίζονται τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, οι οποίες συνεχώς υποβαθμίζονται και προκαλούν ερωτήματα ως προς τη βιωσιμότητά τους.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 21 Μαρτίου 2007, σ. 41.